

kora Árpád-korra keltezett templomát Rosner Gyula tárta fel – jelentése szerint. A lelőhely Kajdacs határának DNy-i sarkában, a Sárvíztől K-re meredeken emelkedő dombon fekszik, feltehetően a középkori Kajdaccsal azonos.

K. NÉMETH ANDRÁS

205. Kalocsa, Belvárosi iskola
(Bács-Kiskun megye) LT, Á, Kk, Kú

2003. június 26. és augusztus 13. között a tervezett tornaterem alapterületének kb. felén, 190 m²-es területen végeztünk megelőző régészeti feltárást. Összesen 36 objektumot bontottunk ki.

A három *kelta* gödörben viszonylag sok jellegzetes késő kelta kerámiát, állatcsontot, borostyángyöngyöt találtunk.

Huszonkét *kora Árpád-kori* sírt tártunk fel, melyek Ny-K, illetve DNy-ÉK tájolásúak. A sírok nagyon keskenyek, a csontvázak háton nyújtott testhelyzetben, szoros testtartásban feküdtek. Koporsó nyomára nem akadunk. Valószínűleg a halottakat csak halotti lepelben helyezték a sírokba. Mellékletként viseleti tárgyakat – bronz és ezüst hajkarikákat, bronzgyűrűket találtunk. A temetőrészlet kora: 10–11. század.

A kora Árpád-kori sírok között helyezkedett el egy DNy-ÉK tájolású Árpád-kori ház. ÉK-i sarka vágott egy Ny-K tájolású kora Árpád-kori sírt. Az épület ÉK-i és DK-i részén sikerült megfigyelni az egykori falazási technikát. A fal vonalában egymás után oszlopokat helyeztek el, fonattal befönték kívül-belül sárral betapasztották. A bedőlt agyagfalat egy helyütt megtaláltuk. Leletanyaga kerámiatöredékek, állatcsontok; a ház mértani közepébe lókoponyát ástak. Az épület pénzekkel keltezhető: III. Béla (1173–1196) rézpénze és IV. László (1272–1290) ezüstdenára megadja a ház használati idejét.

Három *Árpád-kori* gödröt bontottunk ki, állatcsontokkal, jellegzetes késő Árpád-kori kerámiával. A gödrök egyidősek az Árpád-kori épülettel. Az egyik egy kora Árpád-kori sírt meg is bolygatott.

Az Árpád-kori épület fölött helyezkedett el egy avval megegyező tájolású *késő középkori* kőfalalapozás. Későbbi korokban a falat és az alapozás nagyobbik részét elpusztították. Csupán az utolsó sor maradt meg, ezt tudtuk kibontani, dokumentálni.

Az alapozás háromoldalú, Π alakú sarkait nagyobb kövekkel erősítették meg. A kövek másodlagos felhasználásúak, valószínűleg a főszékesegyházból származnak. Anyaguk mészkő és trachit.

A Belvárosi iskola helyén állt a középkori plébánia és plébániatemplom, melynek romjait 1879-ben lebontották. Valószínűsíthető, hogy ezen az alapon állott épület a plébánia épületegyütteséhez tartozott.

Az előkerült leletanyagot a kalocsai Viski Károly Múzeumban helyeztük el.

NAGY DÁNIEL SÁNDOR

206. Kalocsa, Kőégető-puszta
(Bács-Kiskun megye) R, V

2003. június 5. és július 1. között elvégeztük az Ipari park feltárást. A tervezett út nyomvonalában közel 4000 m² területen folyt kutatás. Egy őskori falu szélét tártuk fel, kerítőárkokkal, gödrökkel stb. Összesen 81 objektumot bontottunk ki. Az előkerült késő rézkori és kora vaskori leletanyagot a Viski Károly Múzeumban helyeztük el.

Munkatárs: V. Székely György.

NAGY DÁNIEL SÁNDOR

207. Kapoly határa

(Somogy megye) U, B, LT, Ró, A, Kö, Kk

2003. december 11–12-én terepbejárást végeztünk a község teljes közigazgatási területén, amire régészeti örökségvédelmi hatástanulmány elkészítése miatt került sor. A vizsgálat során először e terület domborzati, vízrajzi viszonyait vizsgáltuk meg, ezt állapotfelmérés követte. Ahol erre lehetőségünk volt (szántás, vetés, tarló), ott extenzív terepbejárást is végeztünk.

A kutatás során összesen 13 lelőhelyet azonosítottunk, ezek jellege: őskori települések, bronzkori telepek, (valószínűleg késő) bronzkori kemencék, kelta telep, késő kelta-kora római telep, római telepek, villa és temető, avar kori temető, középkori templom és temető, késő középkori telep, valamint szórványként neolitikus kőeszköz. A vizsgálat során kiderült, hogy az azonosított lelőhelyek kivétel nélkül a településtől DNy-ra, a Kis-Koppány völgyében illetve az azt követő dombvonulatokon helyezkednek el.

Munkatársak: Marton Tibor, Molnár Attila és Stibrányi Máté régészek, Szabó Zoltán régésztechnikus.

GÁBOR OLIVÉR

208. Kaposszekcső, Leányvár

(Tolna megye) Kö

A Kapos és mellékvizei árteréből szigetszerűen kiemelkedő dombon levő vár területén leégették a gatz, ezért most jól láthatók a falszakaszok, kincskereső-gödrök. Az É-i oldalon a méréskor – a bozót miatt – nem észlelt kisebb falszakasz is előbukkant. Ezt most 2003. április 9-én bemérem. A vár közvetlen környékén főleg az É-ÉNy-i oldalon, a szántásban gyűjthetők középkori (13. század) cserepek és kötörmelékek.

MIKLÓS ZSUZSA

209. Kaposvár, Kaposfüred, ÉK-i lakótelep

(Somogy megye) R, B, Á, Kö

Az épülő lakótelep területén több ízben végeztünk előzetes terepbejárást, illetve építés közbeni helyszínelést.

2003. március 21-én azonosítottuk a lelőhelyet, és felmértük a valószínűleg feltétlenül kutatandó terület kiterjedését. A munkálatok megkezdésének késői beje-

lentése miatt sürgősen elvégzendő munkát egy újabb (március 25.) terepszemle után, a törvény által kötelezően előírt megelőző feltárás beindításaként, március 31-én kezdtük. Az építési terület ÉK-i sarkában nyitandó utca É-i oldalán kutatószelvényt nyitottunk, amiben több régészeti objektum foltja jelentkezett.

A feltárást megkezdő régész betegsége miatt a megnyitott kutatószelvény feltárását a kivitelezővel történt ütemezés-egyeztetés után későbbre halasztottuk, és a vízvezeték árkának kivitelezés közbeni ellenőrzését kezdtük meg. Az április 10–11-én, 16-án, majd folyamatosan végzett ellenőrzések során a vízvezetékárkokban általában nagyobb mélységben, vastag feltöltés-réteg alatt, több régészeti objektum metszetét lehetett megfigyelni. Mivel az objektumok viszonylag ritka, és mély elhelyezkedése miatt a beruházás értékéhez képest aránytalanul nagyra ítéltük meg a teljes megelőző feltárás költségeit, az április 17-én megkezdett feltáró munkát a vezetékárkokban (víz, villany) előkerült objektumok bontására, dokumentálására korlátoztuk. Az április 17. és május 7. között elvégzett ásatás során 30 objektumot tártunk fel. A gödrök és kemencék két fő korszakból, a rézkorból (pécel-badeni kultúra), valamint a késő Árpád-korból, középkorból (12–14. század) származtak.

2003. október 13–18., október 27–31. és november 4–6. között végeztem el 13 objektum feltárását a lakótelep ellátó középnyomású gázvezeték építési területén.

A megnyitott árkokban 6 objektumot észleltem, majd október folyamán a frissen megnyitott árkokból további 7 objektum került elő. Többségük az Árpád-korra datálható (12–13. sz.). E korszakból nagy számban kerültek elő kemencék (összesen 7), amelyek közül kettő egy lakóépülethez tartozott. A településnyomok a megfigyelt területen szétszóródva jelentkeztek. A munkaterület ÉK-i részében, egymástól nem túl nagy távolságban bronzkori (mészbetétes kultúra) településnyomokat figyelhettünk meg, a 6 objektumból csészék és hombártöredékek származtak.

KÖLTŐ LÁSZLÓ – M. ARADI CSILLA

210. Kardoskút, Szöllősi ÁG
(Békés megye) Á, Kk

2003. október 10–15. között leletmentő ásatást végeztünk, mert a MOL a területen gázvezeték cseréjét hajtott végre, melynek során egy 40 cm széles és 160 cm mély árokkal egy téglalapú épületet vágtak ketté, Ny–K-i irányban. Az épülettől Ny-ra a kidobott földben embercsontok is előkerültek, így kézenfekvőnek látszott, hogy itt egy Árpád-kori–középkori templommal állunk szemben.

Három ponton nyitottunk egy-egy kutatóárkot az épület, gázvezeték árkán túl eső részeire. Árkaink a kevés idő és pénz miatt csak a téglafalak irányát voltak hivatottak követni. A téglafal az esetek többségében közvetlenül a szántás alatt húzódott.

A legnagyobb mélység sem haladta meg azonban az 1 m-t. A gázvezeték árkának tanúsága szerint a téglalapozás 150 cm mély volt, alatta döngölt földalap nem fordult elő.

Adattári jelentések nyomán tudjuk, hogy 1894-ben az épületben Varga Antal már folytatott ásatást, s az alaprajzot, mely a mienkkel teljesen azonos, közzé is tették.

Az épület ÉK–DNy-i tájolású, téglalap formájú, szélessége nagyobb a fő tengely hosszúságánál (10,5×7 m) D-i (s vélhetően É-i) oldalán támpillér található, amely 1 m hosszán nyúlik ki a főfal külső vonalából. Az épület téglái vörösek, némelyek egyértelműen az Árpád-korból/középkorból származnak (forma, anyag és kivitelezés alapján), miként a habarcs is. A sírok K–Ny-i irányításúak és csak a templomtól Ny-ra eső részeken kerültek elő, nagyon kis számban. Egyikük az építmény (templom?) Ny-i fala alatt feküdt.

A környéken Árpád-kori és késő középkori cserepek is előkerültek, a lelet nélküli (legalábbis nem észlelt) sírok alapján az építmény templom-besorolása kérdéses.

RÓZSA ZOLTÁN

211. Kaszaper, Kossuth utca 39.

(Békés megye) Sza, Á

Tulajdonosi bejelentés nyomán 2003 júniusában helyszíni szemlét tartottam a telken, ahol cserepeket találtak.

A Kossuth utca ezen a részen enyhén emelkedik, az ősmeder K-i partvonulatának lecsengéseként. A terület belterület lévén nem volt teljesen bejárható. Az épületek mellett esetenként a magas vetemény, néhol gyöp is gátolt a tisztánlátásban. A fent megjelölt telken fóliasátrak területén, illetve a szomszédos telken a veteményes sorok közti részen lehetett a bejárást elvégezni. Az eredmény: néhány szarmata és Árpád-kori edénytöredék.

RÓZSA ZOLTÁN

212. Kazár, III. lelőhely

(Nógrád megye) B, LT, Sza

A részletes tanulmányt lásd az 51. oldalon!

VADAY ANDREA

213. Kálló, Alsó-hegyi földek

(Nógrád megye) U, B, LT, A

2003 decemberében ivóvízberuházást megelőzően végeztünk terepbejárásokat. Kálló község K-i határában, a Nógrádi (Vanyarci)-pataktól É-ra, egy kb. 200×200 méteres területen gyűjtöttünk leletanyagot. A leletek közt neolit, bronzkori, kelta és avar cserepek voltak. A szántás megbolygatott egy kemencét is, melynek szétdőlt tapasztásából avar kori cserepeket szedtünk össze.

BÁCSMEGI GÁBOR